

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Албена Накова, Институт по философия и социология на БАН,

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, специалност (Културна антропология), обнародван в „Държавен вестник“, бр. 57/04.07.2023 г. за нуждите на катедра Социология на Философски факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“,

Единствен кандидат по конкурса: д-р Жана Христова Пенчева-Маркова

1. Общо описание на представените материали

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата участва един кандидат – д-р Жана Христова Пенчева-Маркова. Документите са подадени в срок и в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Прегледът на попълнените от кандидата таблици за минималните национални изисквания към научната, преподавателската и/или художествено творческата и спортната дейност на кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата показва, че д-р Жана Пенчева-Маркова не само отговаря на минималните национални изисквания, както и на допълнителните изискванията на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за тази длъжност, но дори съществено ги надвишава по някои от показателите - раздели Г и Д.

Д-р Жана Пенчева-Маркова е кандидат със систематичен научен интерес и изследвания по проблематика, ориентацията към която датира още от времето на подготовката и защитата на дисертационния ѝ труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и която е с ясно изразен акцент върху един период от българската история – Възраждането – и със специален фокус върху българските християнски храмове и българското християнско изкуство. Този неин първоначален научен интерес е развит, обогатен и наситен с ново съдържание в годините на професионалното ѝ и творческо развитие, последователно разширявайки спектъра от изследователски теми и обекти, към които се насочва.

За участие в конкурса д-р Жана Пенчева-Маркова представя впечатляващ брой публикации – общо 32 (признати 31, тъй като от предложените статии една е под печат, поради което не може да участва в конкурса), от които 3 самостоятелни монографии

(едната от които на базата на защитен дисертационен труд за придобиване на научната и образователна степен „доктор“), 1 колективна монография, 1 учебно помагало в съавторство и 27 (признати 26) статии, като от тях 2 са на английски език и 2 от статиите са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация: сп. Балканистичен форум и сп. Езиков свят.

Трудовият стаж и опит на д-р Жана Пенчева-Маркова е като преподавател по история, уредник на музей, а от 2016 г. досега директор на Университетската библиотека на ЮЗУ „Неофит Рилски“. От 2014 г. досега тя е и хоноруван асистент в ЮЗУ „Неофит Рилски“ към няколко катедри – „История“, към Правно-историческия факултет; „География, екология и опазване на околната среда“ към Природо-математическия факултет; „Културология“ и „Изобразително изкуство“. Всичко това е потвърждение, че професионалният ѝ опит е изцяло в областта на конкурса.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата.

Научната дейност на д-р Жана Пенчева-Маркова е центрирана около три важни изследователски теми – **епохата на Възраждането в българската история; българските християнски храмове и българското християнско изкуство**, като трите теми са тясно обвързани помежду си и се пресичат в нейните публикации. Това се вижда още в нейната докторска дисертация и монографията, издадена въз основа на дисертацията, посветени на българските православни храмове през Възраждането. Този изследователски интерес остава траен за нея, като се превръща в основата, от която се развива и обогатява изследователската и творческата ѝ работа през годините в посока на допълването и разширението на изследваните теми чрез насочването ѝ към изучаването на българската християнска монументална живопис и дърворезба в поредица от български храмове в югозападна България, в старопланинските манастири, в Рилския манастир и др. Като продължение и развитие на работата ѝ в тази област са изследванията ѝ, посветени на поклонничеството през епохата на българското Възраждане, замонашването на българите през Възраждането, дарителството през епохата на Възраждането и по-конкретно жените дарителки и развитието на тези практики днес на примера на библиотеката на ЮЗУ „Неофит Рилски“, изследванията върху християнските народни мотиви във фолклора и др. Всичко това, от една страна, е свидетелство за многоаспектността и многопластовостта на изследователската работа на д-р Жана Пенчева-Маркова, а от друга страна, е показател за широка научна

компетентност на автора в изследваните области, в които тя е успяла да формулира и собствени авторски приноси.

Д-р Жана Пенчева-Маркова демонстрира и забележителна активност като участник в различни научни форуми – тя е участвала в 26 национални и международни научни форума, на които е представила доклади самостоятелно или в съавторство, което е безспорно свидетелство за стремежа ѝ към широка научна видимост.

Научната дейност на д-р Жана Пенчева-Маркова се допълва много успешно от нейната **научно-приложна дейност**. Тя е участник в 4 университетски и европейски изследователски проекта:

- „Интердисциплинарно изследване на култа към слънцето в сакрално изсечени пирамиди от българските земи и Балкано-анатолийския регион“;

- „Интердисциплинарно изследване на култа към Великата богиня майка в българските земи и Балкано-анатолийския регион“;

- Националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“ (КИННПОР) 2019-2021г.;

- “Integrating Bulgaria-Greece crossborder significant historical and archeological assets into one sustainable thematic tourist destination (BORDERLESS CULTURE)“.

Д-р Жана Пенчева-Маркова е участвала и като консултант в 3 филма за Българската национална телевизия на Телевизионен център в Благоевград.

Тя е член на Съюза на учените в България, клон Благоевград.

Като цяло, следва да се отбележи, че е спазен напълно балансът между научно-теоретичната и научно-приложната дейност на кандидата, като освен това те са в пълен синхрон и в съдържателно отношение.

3. Учебната дейност на кандидата

Научната и научно-приложната дейност на кандидата се допълват успешно от учебната и преподавателска дейност. Д-р Жана Пенчева-Маркова има разработени 9 лекционни курса, от които 8 са за задължителни дисциплини, а 1 е за избираема дисциплина. Кандидатката е разработила и 2 поредици от семинарни упражнения за задължителни учебни дисциплини по специалностите „История“, „История и археология“, „Архивистика“ и „Педагогика на обучението по география и история“. Тя е също така организатор на поредица от изнесени студентски научно-практически семинари. Специално следва да се отбележи ролята ѝ на организатор на теренни проучвания в редица църкви и други сакрални места.

4. Научни постижения и приноси на кандидата

В публикациите на д-р Жана Пенчева-Маркова се открояват редица приносни моменти, които придават на нейната изследователска работа оригиналност и евристичност. Най-напред ще посоча, че приемам направената от д-р Пенчева-Маркова самооценка на научните приноси - тя отговаря на съдържанието на представените за рецензиране научни публикации.

Като признавам безспорния принос на публикациите на д-р Жана Пенчева-Маркова за изследването, каталогизирането и анализирането на нови архивни източници и на редица православни църкви от региона на Югозападна България, както и приносът ѝ за изучаването на монументалната живопис на българските храмове от епохата на Възраждането и предложената нова интерпретация на вече известни християнски сюжети, бих искала да отбележа по-специално някои нейни приноси, които малко или много задават рамката на един социологически поглед към изследваната проблематика, макар и неразвит докрай, доколкото д-р Пенчева-Маркова кандидатства за място в катедра „Социология“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“. В тази връзка бих отбелязала:

- ✓ Активното приложение на теренните изследвания в нейната научно-изследователска работа и използването им като емпирична основа за обосноваване и доказване на развиваните от нея тези;
- ✓ Анализирането на редица сюжети от българското възрожденско изкуство в един по-широк културен аспект, поставянето им в контекста на социалната структура на обществото, на конкретната културна и религиозната ситуация в българските земи през Възраждането и по-конкретно в региона на Югозападна България;
- ✓ Изследването на влиянието на етническата структура на определени населени места върху процесите, свързани с отказ за приемане на монаси от Рилския манастир и закриването на метосите му в тези селища;
- ✓ Анализирането на мястото и ролята на определени социални групи, като монасите-таксидиоти от Рилския манастир, в българското общество през XVIII-XIX век – разкриването на тяхната обществено-културна и религиозна роля в определени селища;
- ✓ Анализите за мястото и ролята на жената - в публичното пространство на храма съгласно господстващия средновековен светоглед; в практиките на дарителството като социална дейност – през Възраждането за българските православни храмове

и днес, като една възродена традиция в университетската библиотека на ЮЗУ „Неофит Рилски“;

- ✓ Разкриването на дидактическата функция на българското възрожденско изкуство, функцията на християнското религиозно изкуство за поддържането на моралните норми във възрожденското българско общество.

Отбелязвайки тези приноси, бих искала да отправя една препоръка към кандидатката за засилване на социологическия акцент в нейните трудове, поставяне на анализите в контекста на по-голямото общество и обвързване на изследваните теми и проблематика със специфичната структура и ценности на обществото, съотносими към изследвания период.

5. При колективните публикации – определяне на приноса на кандидата

В колективните разработки текстовете на д-р Жана Пенчева-Маркова са отграничени със собственото ѝ име.

6. Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

Справката за цитиранията на д-р Пенчева-Маркова съдържа 33 цитирания на нейни публикации, от които: 2 са цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 16 са цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране; и 15 са цитирания в нереперирани списания с научно рецензиране.

7. Препоръки

Бих препоръчала на кандидатката в бъдещата си работа да се ориентира към повече публикации на чужд език с оглед на по-широка научна видимост и също така повече публикации в издания, реферирани и индексирани в престижни международни бази данни.

8. Заключение

Като имам предвид изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото приложение и въз основа на заявените до тук оценки за работата на д-р Жана Пенчева-Маркова смятам, че тя **отговаря напълно на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.1. Социология,**

антропология и науки за културата и гласувам убедено да ѝ бъде присъдена академичната длъжност „доцент“.

26.09.2023 г.

Доц. д-р Албена Накова

OPINION

for the competition announced in State Gazette, issue no. 57 of 04.07.2023 to occupy the academic position "Associate Professor" in Professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences (Cultural Anthropology) for the needs of the Department of Sociology at the Faculty of Philosophy at South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad by Assoc. Prof. Dr. Albena Nakova, Institute of Philosophy and Sociology of the BAS, Member of the Scientific Jury

1. General description of the applicant and the documents provided

One candidate is participating in the competition to occupy the academic position "Associate Professor" in Professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences – Dr. Zhana Hristova Pencheva-Markova. The documents are submitted in due time and in accordance with the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria. The review of the applicant's tables on the minimum national requirements for Associate Professor in Professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences shows that Dr. Zhana Pencheva-Markova not only meets the minimum national requirements, as well as the additional requirements of the South-West University "Neofit Rilski" for this position, but even significantly exceeds them in some of the indicators - sections D and G.

Dr. Zhana Pencheva-Markova is a candidate with a systematic scientific interest and research on issues, the orientation to which dates back to the time of the defense of her PhD thesis and which has a clear focus on a specific period of Bulgarian history - the Renaissance - and a special emphasis on Bulgarian Christian temples and Bulgarian Christian art. This initial research interest has been developed and enriched with new content over the years of her professional development, consistently expanding the range of research topics and objects she focuses on.

For participation in the competition, Dr. Zhanna Pencheva-Markova submitted an impressive number of publications - a total of 32 (31 were accepted, as one of the proposed articles is in print, and therefore cannot participate in the competition), including 3 monographs (one of which is based on a defended PhD thesis), 1 collective monograph, 1 co-authored textbook and 27 (26 accepted) articles, of which 2 are in English and 2 of the articles are

published in scientific journals, refereed and indexed in world-renowned databases of scientific information: Balkanistic Forum Journal and Orbis Linguarum Journal.

Dr. Zhana Pencheva-Markova's work experience is as a lecturer in history, museum curator, and since 2016 - Director of the University Library of Southwestern University "Neofit Rilski". Since 2014 she has been a visiting assistant professor at the Southwestern University "Neofit Rilski" in several departments - "History", at the Faculty of Law and History; "Geography, Ecology and Environmental Protection" at the Faculty of Natural Sciences and Mathematics; "Cultural Studies" and "Fine Arts". All this is confirmation that her professional experience is entirely in the field of competition.

2. General characteristics of the applicant's scientific, applied and pedagogical activities

Dr. Zhana Pencheva-Markova's scientific activity is centered around three important research topics - **the Renaissance period in Bulgarian history; Bulgarian Christian temples and Bulgarian Christian art**, as the three topics are closely interrelated and intersect in her publications. This can be seen in her PhD thesis and the monograph published on the basis of the thesis, dedicated to the Bulgarian Orthodox temples during the Renaissance. This research interest has remained constant for her, becoming the basis from which her research work has developed and enriched over the years in the direction of complementing and expanding the topics studied by focusing on the study of Bulgarian Christian monumental painting and carving in a series of Bulgarian temples in southwestern Bulgaria, in the Balkan Mountains monasteries, in the Rila Monastery, etc. As a further development of her work in this field are her studies on pilgrimage during the Bulgarian Renaissance, the monasticism of the Bulgarians during the Renaissance, philanthropy during the Renaissance and in particular women donors and the development of these practices today on the example of the library of the Southwestern University "Neofit Rilski", research on Christian motifs in folklore, etc. All this, on the one hand, is a testimony to the multifaceted and multi-layered nature of Dr. Zhana Pencheva-Markova's research work and, on the other hand, is an indication of the author's broad scientific competence in the researched areas, in which she has formulated her own contributions.

Dr. Zhana Pencheva-Markova has also demonstrated impressive activity as a participant in various scientific forums - she has participated in 26 national and international scientific forums, where she has presented papers individually or in co-authorship, which is undeniable evidence of her aspiration for wide scientific visibility.

The scientific activity of Dr. Zhana Pencheva-Markova is very successfully supported by her applied scientific activity. She is participant in 4 university and European research projects:

- "An Interdisciplinary Study of the Sun Cult in Sacred Carved Pyramids from the Bulgarian Lands and the Balkan-Anatolian Region";
- "An Interdisciplinary Study of the Cult of the Great Mother Goddess in the Bulgarian Lands and the Balkan-Anatolian Region";
- National Scientific Programme "Cultural and Historical Heritage, National Memory and Social Development" 2019-2021;
- "Integrating Bulgaria-Greece crossborder significance historical and archeological assets into one sustainable thematic tourist destination (BORDERLESS CULTURE).

Dr. Zhana Pencheva-Markova has also been involved as a consultant in 3 films for the Bulgarian National Television and the Television Centre in Blagoevgrad.

She is a member of the Union of Scientists in Bulgaria, Branch of Blagoevgrad.

In general, it should be noted that the balance between the candidate's scientific-theoretical and scientific-applied activities is fully kept, and they are also in full synchrony in terms of content.

3. The educational activity of the candidate

The candidate's theoretical and applied scientific activities are successfully complemented by teaching and lecturing activities. Dr. Zhana Pencheva-Markova has developed 9 lecture courses, 8 of which are for compulsory disciplines and 1 is for an elective discipline. The candidate has also developed 2 series of seminar exercises for compulsory courses in „History“, „History and Archaeology“, „Archivistics“ and „Pedagogy of Teaching Geography and History“. She is also the organiser of a series of external student research workshops. Of special note is her role as an organizer of field studies at a number of churches and other sacred locations.

4. Assessment of the candidate's publications' contributions

Dr. Zhana Pencheva-Markova's publications highlight a number of contributions that make her research work original and heuristic. First of all, I would like to point out that I accept Dr Pencheva-Markova's self-assessment of her scientific contributions - it corresponds to the content of the scientific publications submitted for review. Recognizing the indisputable contribution of Dr. Zhana Pencheva-Markova's publications to the research, cataloguing and analysis of new archival sources and of a number of Orthodox churches in the region of Southwest Bulgaria, as well as her contribution to the study of the monumental painting of

Bulgarian temples of the Renaissance period and the proposed new interpretation of already known Christian subjects, I would like to mention in particular some of her contributions, which more or less set the framework for a sociological look at the issues under study, although not fully developed, insofar as Dr. Pencheva-Markova is applying for a position in the Department of Sociology at the Southwestern University "Neofit Rilski". In this regard, I would note:

- ✓ The active use of field research in her research work and its use as an empirical basis for substantiating and proving her theses;
- ✓ The analysis of a number of subjects from Bulgarian Renaissance art in a broader cultural aspect, placing them in the context of the social structure of society, the specific cultural and religious situation in the Bulgarian lands during the Renaissance and more specifically in the region of Southwestern Bulgaria;
- ✓ The study of the influence of the ethnic structure of certain settlements on the processes of refusal to accept monks from the Rila Monastery and the closure of its branches in these settlements;
- ✓ The analysis of the role of certain social groups, such as the taxidermy monks of the Rila Monastery, in Bulgarian society in the 18th-19th centuries - the revealing of their socio-cultural and religious role in certain settlements;
- ✓ Analyses of the place and role of the woman - in the public space of the temple according to the prevailing medieval world view; in the practices of donation as a social activity - during the Renaissance for the Bulgarian Orthodox temples and today, as a revived tradition in the University Library of the Southwestern University "Neofit Rilski";
- ✓ Revealing the didactic function of Bulgarian Renaissance art, the function of Christian religious art in maintaining moral norms in Bulgarian Renaissance society.

Highlighting these contributions, I would like to make one recommendation to the candidate to strengthen the sociological emphasis in her works, to place the analyses in the context of the larger society and to link the topics and issues studied to the specific structure and values of the society relevant to the period under study.

5. Determining the candidate's contribution to collective publications

In the collective works, the texts of Dr. Zhana Pencheva-Markova are identified by her own name.

6. Impact of the candidate's scientific publications in our and foreign literature

Dr. Pencheva-Markova's citation reference contains 33 citations of her publications, of which: 2 are citations in scientific journals, refereed and indexed in world-renowned databases of scientific information; 16 are citations in monographs and collective volumes with scientific peer review; and 15 are citations in non-refereed journals with scientific peer review.

7. Recommendations

I would recommend the candidate in her future work to focus on more publications in a foreign language with a view to wider scientific visibility of her scientific work and also more publications in journals refereed and indexed in prestigious international databases.

8. Conclusion

Considering the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Application and based on the evaluations of the work of Dr. Zhana Pencheva-Markova stated so far, I believe that **she meets all the requirements for occupying the academic position "Associate Professor" in professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences and I strongly vote for her to be awarded the academic position of "Associate Professor "**.

26.09.2023

Assoc. Prof. Dr. Albena Nakova